

Răzvan Horațiu Radu

CONVENTIJA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

Note de curs

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic

București

-2018-

CUPRINS

Abrevieri.....	5
----------------	---

CURSUL 1

NOTIUNI GENERALE DESPRE PROCLAMAREA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI.....	7
1. Consiliul European și proclamarea drepturilor omului	7
2. Curtea Europeană a Drepturilor Omului	9
2.1. Organizarea și funcționarea Curții	10
2.2. Procedura în fața Curții	11
2.3. Executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului	14
3. Alte proceduri speciale	18
3.1. Măsurile provizorii	18
3.2. Procedura hotărârii pilot.....	19

CURSUL 2

NOTIUNI GENERALE PRIVIND DREPTUL LA ACTIUNE ÎN FAȚA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI	23
1. Titularii acțiunii	23
2. Calitatea de victimă	23
3. Condițiile de admisibilitate.....	26
3.1. Generalități	26
3.2. Epuizarea căilor de recurs intern	27
3.3. Respectarea termenului de 6 luni	28
3.3.1. Data de la care începe să curgă termenul de 6 luni	29
3.4. Cererea să nu fie anonimă	30
3.5. <i>Non bis in idem</i>	30
3.5.1. Cererile redundante	30
3.5.2. Cererea să nu fi fost supusă unei alte jurisdicții internaționale	31
3.6. Cererea abuzivă	31
3.7. Incompatibilitatea cererii cu dispozițiile Convenției sau ale Protocoloalelor sale	32
3.8. Cererea să nu fie vădit nefondată	33
3.9. Criteriul prejudiciului minim (prejudiciul nesemnificativ)	34
4. Principii directoare și metode de interpretare.....	34
4.1. Aplicarea directă a Convenției	34
4.2. Prințipiu subsidiarității	35
4.3. Marja națională de apreciere	36
4.4. Caracterul efectiv al drepturilor garantate și interpretarea dinamică și evolutivă a prevederilor Convenției.....	36
4.5. Interpretarea autonomă a dispozițiilor Convenției	37

CURSUL 3

DREPTUL LA VIAȚĂ	39
1. Generalități	39
2. Titularii dreptului la viață. Persoanele care pot sesiza Curtea	40
3. Probleme speciale privind dreptul la viață. Limitele temporale ale dreptului la viață.....	41
4. Dreptul de a muri. Euthanasia. Moartea medical asistată.....	41
5. Obligațiile ce revin statelor în baza art. 2 din Convenție.....	42
5.1. Obligațiile pozitive	42
5.2. Obligația de prevenire	43
5.3. Obligația procedurală de a efectua o anchetă efectivă	45
6. Limitări ale dreptului la viață	47
6.1. Pedeapsa capitală.....	47
6.2. Recurgerea la forța letală	48

CURSUL 4

INTERZICEREA TORTURII ȘI A PEDEPSELOR SAU TRATAMENTELOR INUMANE SAU DEGRADANTE	51
1. Noțiune și caracterizare	51
2. Nivelul de gravitate	52
3. Tortura	52
4. Tratamentele inumane	53
5. Pedepse inumane sau degradante.....	57
6. Tratamentele degradante.....	58
7. Sarcina probei în caz de tortură, tratamente inumane sau degradante	62
8. Obligațiile autorităților statale ce decurg din art. 3	63
8.1. Obligația de a preveni actele contrare art. 3	63
8.2. Obligația de a efectua o anchetă efectivă	63
9. Comitetul pentru Prevenirea Torturii.....	64
9.1. Constatările Comitetului pentru Prevenirea Torturii privind România	66

CURSUL 5

INTERZICEREA SCLAVIEI ȘI A MUNCII FORȚATE.....	67
1. Noțiuni generale	67
2. Interzicerea sclaviei și a aservirii.....	67
2.1. Sclavia și aservirea. Noțiune	67
3. Interdicția muncii forțate sau obligatorii	68
4. Obligații pozitive	69
5. Limite ale noțiunilor de „muncă forțată sau obligatorie”	69

CURSUL 6

DREPTUL LA LIBERTATE ȘI LA SIGURANȚĂ	72
1. Noțiune și caracterizare	73
2. Privarea de libertate	73
3. Privarea de libertate licită (regularitatea detenției).....	75

4. Privările de libertate permise de art. 5 par. 1 din Convenție	76
5. Garanțiile persoanelor private de libertate.....	84
5.1. Dreptul de a fi informat asupra motivelor arestării	84
5.2. Dreptul de a fi prezentat în fața unui magistrat	85
5.3. Dreptul persoanei private de libertate la un „recurs” în fața unui tribunal.....	91
5.4. Dreptul la reparație în caz de detenție ilegală	92

CURSUL 7

DREPTUL LA UN PROCES ECHITABIL	94
1. Noțiune și caracterizare	94
2. Domeniul de aplicare.....	95
3. Beneficiarii garanțiilor prevăzute de art. 6 par. 1	95
4. Instanțele în fața căror se aplică art. 6	95
4.1. Drepturile și obligațiile cu caracter civil	96
4.1.1. Noțiunea de „contestație ce poartă asupra”	96
4.1.2. Noțiunea de „drepturi și obligații”	97
4.1.3. Noțiunea „cu caracter civil”	97
4.2. Noțiunea de „acuzație în materie penală”	101
4.2.1. Noțiunea de „acuzație”	101
4.2.2. Noțiunea de „materie penală”	101
5. Garanțiile procesului echitabil.....	104
5.1. Dreptul de acces la instanță	104
5.1.1. Exigențele dreptului de acces la instanță	105
5.1.2. Dreptul de acces la instanță – drept concret și efectiv	105
5.1.3. Renunțarea la accesul la justiție.....	107
5.1.4. Limitări legitime	107
5.2. Garanții privitoare la instanță	109
5.2.1. Dreptul la un tribunal independent și imparțial stabilit prin lege.....	109
5.3. Garanțiile procedurale.....	113
5.3.1. Dreptul la un proces echitabil	113
5.3.2. Egalitatea armelor și contradicitorialitatea	113
5.4. Publicitatea procesului	116
5.5. Termenul rezonabil (durata procedurii).....	117
5.5.1. Determinarea duratei procedurii	118
5.5.2. Aprecierea termenului rezonabil.....	119
5.5.3. Dreptul la un recurs intern	121
5.6. Prezumția de nevinovăție	122
5.7. Administrarea probelor.....	124
5.7.1. Martorii	124
5.7.2. Expertizele	125
5.7.3. Folosirea martorilor anonimi și a agenților provocatori	125
5.7.4. Probele ilegale.....	126
5.8. Motivarea hotărârilor judecătoarești	127
5.9. Dreptul de a compărea personal în instanță.....	127
5.10. Dreptul la tăcere și dreptul de a nu se autoincrimina	129

Respectarea principiului de propriețate intelectuală	130
5.11. Alte probleme legate de judecarea echitabilă a unei cauze	130
6. Garanții specifice acordate acuzatului într-un proces penal	130
6.1. Dreptul de a fi informat cu privire la natura acuzației	130
6.2. Dreptul persoanei acuzate de a dispune de timpul și facilitățile necesare apărării	131
6.3. Dreptul la apărare	133
6.3.1. Dreptul de a se apăra singur	134
6.3.2. Dreptul de a fi asistat de un avocat ales	134
6.3.3. Dreptul la asistență gratuită	135
6.4. Dreptul acuzatului de a interoga martorii din proces	136
6.4.1. Dreptul de a pune întrebări martorilor acuzării	136
6.4.2. Dreptul de a cita și de a audia martorii apărării	137
6.5. Dreptul de a fi asistat gratuit de un interpret	138

CURSUL 8

NICIO PEDEAPSĂ FĂRĂ LEGE	139
1. Noțiune și caracterizare	139
2. Prințipiu legalității incriminării și pedepselor	139
2.1. Domeniul de aplicare	140
2.2. Noțiunea de „legalitate”	140
3. Prințipiu neretroactivității legii penale	141
4. Excepție de la prințipiu neretroactivității legii penale	142

CURSUL 9

DREPTUL LA VIAȚĂ PRIVATĂ	143
1. Noțiune și caracterizare	143
2. Viață privată	144
2.1. Dreptul la viață privată personală	144
2.2. Dreptul la viață privată socială	148
2.3. Dreptul la un mediu încunjurător sănătos	149
3. Dreptul la viață de familie	150
4. Dreptul la domiciliu	155
5. Respectarea dreptului la corespondență	156
6. Ingerința în exercitarea drepturilor garantate de art. 8 din Convenție	157
6.1. Condițiile ingerinței	158

CURSUL 10

LIBERTATEA DE GÂNDIRE, DE CONȘTIINȚĂ ȘI DE RELIGIE	163
1. Noțiune și caracterizare	163
2. Titularii drepturilor prevăzute de art. 9	163
3. Libertatea de gândire	164
4. Libertatea de conștiință	164
5. Libertatea religioasă	165
6. Raportul dintre religie și stat	166
7. Relațiile dintre cult și membrii săi	167
8. Libertatea de manifestare a religiei și a convingerilor religioase	167

9. Aplicații practice	168
10. Limite ale drepturilor prevăzute de art. 9	169

CURSUL 11

LIBERTATEA DE EXPRIMARE	171
1. Noțiune și caracterizare	171
2. Libertatea de opinie	172
3. Libertatea de informare	172
4. Domeniul de aplicare al art. 10	173
5. Libertatea de exprimare și presa	173
6. Regimul de autorizare	174
7. Îndatoririi și responsabilități	175
8. Protecția surselor	176
9. Libertatea de exprimare și Internetul	176
10. Libertatea de exprimare și dezbaterea politică	177
11. Libertatea de exprimare și administrarea justiției	178
12. Obligațiile statelor în baza art. 10	180
13. Limitele libertății de exprimare	180
13.1. Noțiunea de ingerință	181
13.2. Ingerința să fie prevăzută de lege	182
13.3. Ingerința să urmărească un scop legitim	183
13.4. Ingerința să fie necesară într-o societate democratică	183
13.5. Proporționalitatea ingerinței	184

CURSUL 12

DREPTUL LA NEDISCRIMINARE	188
1. Noțiune și caracterizare	188
2. Motivele de discriminare	189
3. Condițiile discriminării	189

CURSUL 13

DREPTUL DE PROPRIETATE	194
1. Noțiuni generale	194
2. Noțiunea de bun	195
2.1. Noțiunea de „speranță legitimă”	196
2.2. Aplicații practice	196
2.2.1. Speranță legitimă bazată pe un act juridic	196
2.2.2. Speranță legitimă bazată pe o prevedere legală	197
2.2.3. Jurisprudența instanțelor ca bază a speranței legitime	197
3. Limitări ale dreptului de proprietate	198
4. Privarea de proprietate	198
4.1. Condițiile privării de proprietate	199
4.1.1. Privarea de proprietate trebuie să fie prevăzută de lege (legalitatea privării de proprietate)	200
4.1.2. Privarea de proprietate să fie făcută pentru un interes de utilitate publică	200

Respect pentru	4.1.3. Privarea de proprietate să fie conformă normelor de drept internațional.....	200
	4.1.4. Acordarea unei indemnizații	201
5.	Exercitarea folosinței bunurilor conform interesului general	202
6.	Proporționalitatea.....	203
7.	Restituirea bunurilor preluate de fostele state totalitare	204
ANEXE		
Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.....		206
Protocolul adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.....	a	220
Protocolul nr. 4 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale	222	
Protocolul nr. 6 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale	224	
Protocolul nr. 7 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale	226	
Protocolul nr. 12 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale	229	
Protocolul nr. 13 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale	231	
Protocolul nr. 15 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale	234	
Protocolul nr. 16 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale	236	
Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.....		239
Protocolul nr. 1 la Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante	234	
Protocolul nr. 2 la Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante	236	
Bibliografie	247	

Cursul 1

NOTIUNI GENERALE DESPRE PROCLAMAREA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

Proclamarea drepturilor omului la nivel regional european este realizată prin intermediul organizațiilor internaționale care au atribuții în acest domeniu, indiferent de întinderea lor. Din acest punct de vedere, la nivelul continentului european există 3 organizații internaționale cu atribuții mai mult sau mai puțin extinse în domeniul drepturilor omului: Consiliul Europei, Uniunea Europeană și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa. În ce ne privește, ne vom concentra atenția asupra celei mai importante și extinse dintre acestea, mai ales din perspectiva preocupării pentru problematica drepturilor omului, Consiliul Europei.

1. Consiliul Europei și proclamarea drepturilor omului

Consiliul Europei reprezintă o organizație internațională, interguvernamentală și regională care reunește 47 de state membre ale continentului european și care are ca principal obiectiv „*crearea pe continentul european a unui spațiu comun al democrației și dreptului în scopul respectării valorilor fundamentale: drepturile omului, democrația pluralistă și statul de drept*”¹.

În materia drepturilor omului, la nivelul Consiliului Europei au fost elaborate foarte multe instrumente juridice de consacrat și protecție a acestora, fie că vorbim de tratate multilaterale cu valoare generală, fie specializate²: Carta Social Europeană (1961), Carta Social Europeană Revizuită (1996), Convenția Europeană pentru Prevenirea Torturii, a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante (1987), Convenția Europeană pentru Asistența Medicală și Socială (1953), Carta Europeană a Limbilor Regionale și Minoritare (1992), Convenția-cadru privind Protecția Minorităților Naționale (1995), Convenția Europeană privind Exercițiul Drepturilor Copilului (1996), Convenția pentru Protecția Drepturilor Omului și a Demnității Ființei Umane referitoare la Aplicarea Biologiei și a Medicinei: Convenția privind Drepturile Omului și Biomedicina (1997) etc. Dintre acestea, cel mai important tratat multilateral de protecție în domeniu este Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale adoptată la 4 noiembrie 1950 și întrată în vigoare la 3 septembrie 1953 (în continuare „Convenția” sau „Convenția europeană”).

Din preambulul Convenției, care este primul și cel mai important tratat multilateral încheiat la nivelul Consiliului Europei, reiese atașamentul statelor contractante față de drepturile omului și libertățile fundamentale care reprezintă „*temelia însăși a justiției și a păcii în lume și a căror menținere se bazează (...) pe un regim cu adevărat democratic (...)*

¹ Dicționar, p. 148.

² Lista tuturor tratatelor este disponibilă pe www.coe.int; a se vedea și T. Corlățean, *Protecția europeană și internațională a drepturilor omului*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, pp. 30-31.

și pe o concepție comună și un respect comun al drepturilor omului din care acestea decurg". De asemenea, din preambul reiese și atașamentul statelor părți semnatare față de „patrimoniul comun de idealuri și tradiții politice”, „respectarea libertății” și „preeminența dreptului”.

Totodată, prin art. 1 din Convenție, statele își asumă obligația respectării drepturilor omului față de orice persoană aflată sub jurisdicția lor.

Convenția, în forma sa inițială, prevedea o serie de drepturi și libertăți individuale (dreptul la viață, dreptul de a nu fi supus torturii și relelor tratamente, dreptul de a nu fi supus sclaviei, muncii forțate sau obligatorii, dreptul la libertate și siguranță, libertatea de exprimare, libertatea gândirii, de conștiință și religie etc.). Ulterior, Convenției i s-au adăugat protocoale adiționale, dintre care unele au adus modificări de natură procedurală, în timp ce altele au mai adăugat catalogului inițial câteva drepturi și libertăți (dreptul de proprietate, dreptul la instruire, dreptul la alegeri libere, libertatea de circulație etc.).

Convenția Europeană este un instrument obligatoriu pentru statele semnatare, ridicând drepturile individuale consacrate la nivel de categorie juridică și conferindu-le pentru prima dată în dreptul internațional un regim de protecție¹. Convenția consacră un catalog de drepturi civile și politice (excepție fac dreptul de proprietate – drept de natură economică – și drepturile cu conotație socială – libertatea sindicală, dreptul la instruire, interdicția muncii forțate).

Convenția are cel puțin două elemente care fac din sistemul de protecție existent la nivelul Consiliului Europei cel mai eficient mecanism: acceptarea dreptului la recurs individual (art. 34 din Convenție) și acceptarea jurisdicției obligatorii a Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare Curtea sau CEDO), art. 46 din Convenție².

Acceptarea celor două elemente s-a făcut prin declarații facultative³. România este parte la mecanismul Convenției de la data de 20 iunie 1994, aceasta fiind semnată și ratificată de țara noastră ca o condiție de aderare la Consiliul European.

Convenția Europeană reprezintă cel mai reușit instrument de protecție în materia drepturilor omului, stabilind un control supranational asupra acțiunilor activităților statale prin instituirea unui mecanism de control jurisdicțional ce poate fi activat prin inițiative individuale⁴.

Din punct de vedere al conținutului, Convenția este alcătuită din trei titluri. Titlul I consacră drepturile și libertățile propriu-zise; Titlul al II-lea instituie normele care reglementează activitatea Curții Europene a Drepturilor Omului ca mecanism de protecție a drepturilor consacrate, iar Titlul al III-lea este intitulat „Dispoziții diverse”. Pe parcursul anilor, Convenția a suferit modificări și completări, prin intermediul protocoalelor adiționale. Dintre acestea mai sunt în vigoare Protocoalele adiționale nr. 1, 4, 6, 7, 12, 13, 14. Convenția a evoluat atât prin completările aduse de protocoalele adiționale, cât și prin interpretări evolutive date de Curtea de la Strasbourg drepturilor și libertăților pe care le consacră⁵.

¹ Fr. Sudre, *Dreptul european și internațional al drepturilor omului*, Ed. Polirom, Iași, 2006, p. 114.

² *Dicționar*, p. 162.

³ *Ibidem*, p. 162.

⁴ D. Chagnolaud, G. Drago (coord.), *Dictionnaire des droits fondamentaux*, Dalloz, Paris, 2010, p. 69.

⁵ *Dicționar*, p. 164.

Mecanismul instituțional de protecție a drepturilor omului consacrat de Convenție prezintă, de asemenea, aspecte de originalitate, oferindu-le cetățenilor beneficiul unui control judiciar al respectării lor.

Mecanismul inițial de protecție prevedea 3 organe principale: Comisia (organ de anchetă și mediere), Consiliul de Miniștri al Consiliului European (organ politic de decizie) și Curtea Europeană a Drepturilor Omului (organ judiciar de decizie)¹.

Protocolul nr. 11, intrat în vigoare la 1 noiembrie 1998, a revoluționat mecanismul de protecție prin introducerea unui singur organ, Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Totodată, spre deosebire de sistemul anterior, unde Comisia era cea care sesiza Curtea, prin intrarea în vigoare a Protocolului nr. 11 s-a creat posibilitatea sesizării Curții de către orice persoană interesată, consacrandu-se astfel dreptul la recurs individual. Momentan Protocolul nr. 11 nu mai este în vigoare, fiind modificat de Protocolul nr. 14.

Actualmente există încă două protocoale adiționale la Convenție, Protocolul nr. 15 și Protocolul nr. 16, care nu sunt încă în vigoare.

Protocolul nr. 15 aduce o serie de modificări de natură procedurală Convenției, dintre care cea mai importantă este scurtarea termenului în care poate fi sesizată Curtea de la 6 luni la 4 luni. El va intra în vigoare la data ratificării de către toate statele părți².

Protocolul nr. 16 a fost ratificat de minimul necesar de 10 state membre și va intra în vigoare doar cu privire la acestea la data de 1 august 2018. O dată cu intrarea lui în vigoare, instanțele de grad înalt din statele care l-au ratificat vor putea să solicite CEDO opinii privind probleme de principiu referitoare la interpretarea și aplicarea drepturilor și libertăților prevăzute de Convenție și protocoalele adiționale³.

România a semnat ambele protocoale, însă nu a ratificat decât Protocolul nr. 15.

2. Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Curtea Europeană a Drepturilor Omului este o instanță internațională permanentă și independentă, cu sediul la Strasbourg, care își desfășoară activitatea începând cu data de 21 ianuarie 1959, după acceptarea jurisdicției sale de către un număr de 8 state.

Ea reprezintă la ora actuală principala instituție ce realizează mecanismul de control prevăzut de Convenția europeană⁴.

La început, funcția jurisdicțională era asigurată de un mecanism tripartit:

- Comisia Europeană a Drepturilor Omului (în continuare „Comisia”, sau „fosta Comisie”), care era competentă să analizeze admisibilitatea cererilor, să stabilească situația de fapt, să angajeze soluționarea amiabilă a cauzelor și să formuleze avize dacă se constată o încălcare a Convenției;

¹ Fr. Sudre, *op. cit.*, p. 114.

² www.coe.int; până la 15 aprilie 2018, Protocolul a fost ratificat de 43 de state: Albania, Andorra, Armenia, Austria, Azerbajian, Belgia, Bulgaria, Croația, Cipru, Cehia, Danemarca, Elveția, Estonia, Finlanda, Franța, Georgia, Germania, Ungaria, Islanda, Irlanda, Letonia, Liechtenstein, Lituania, Luxemburg, Malta, Marea Britanie, Monaco, Muntenegru, Olanda, Norvegia, Polonia, Portugalia, Republica Moldova, România, Rusia, San Marino, Serbia, Slovacia, Slovenia, Suedia, Macedonia, Turcia, Ucraina.

³ www.coe.int; până la 15 aprilie 2018, Protocolul a fost ratificat de următoarele 10 state: Albania, Armenia, Estonia, Finlanda, Franța, Georgia, Lituania, San Marino, Slovenia, Ucraina.

⁴ D. Chagnollaud, G. Drago (coord.), *op. cit.*, p. 140.

Respect Comitetul Ministrilor, care putea adopta decizii definitive în cauzele care nu erau aduse în fața Curții;

- Curtea Europeană a Drepturilor Omului, competență să pronunțe o hotărâre definitivă și obligatorie, în cauzele în care putea fi sesizată doar de Comisie sau de statele părți¹.

Protocolul nr. 11 a reformat acest mecanism de control prin instituirea unei Curți unice care poate analiza toate plângerile individuale și cererile interstatale, referitoare la preinsele încălcări ale Convenției.

Admiterea unui stat în Consiliul Europei presupune și acceptarea jurisdicției Curții Europene a Drepturilor Omului.

Deși Protocolul nr. 11 a revoluționat mecanismul de control, acesta și-a dovedit limitele în scurt timp, întrucât Curtea a fost copleșită de numărul excesiv de mare de plângeri din partea cetățenilor (peste 100.000).

Prin urmare, în procesul de reformă a Curții a fost adoptat Protocolul nr. 14, intrat în vigoare la 1 iunie 2010, după ratificarea sa de către Rusia, protocol care a introdus o serie de modificări de natură procedurală permisând o mai bună procesare a cererilor (criteriul prejudiciului minim ca și condiție nouă de admisibilitate, judecătorul unic care să trateze cererile inadmisibile, creșterea rolului Comisarului pentru Drepturile Omului, introducerea de măsuri de examinare a cauzelor repetitive etc.).

2.1. Organizarea și funcționarea Curții

Conform art. 20 din Convenție, Curtea este alcăuită dintr-un număr de 47 de judecători, egal cu cel al statelor semnătare ale Convenției și, în același timp, membre ale Consiliului Europei. Aceștia trebuie să se bucure de „cea mai înaltă reputație morală” și „să întrunească condițiile cerute pentru exercitarea unor înalte funcții judiciare sau să fie juriști având o competență recunoscută”².

„Judecătorul își exercită mandatul cu titlu individual”³ și trebuie să satisfacă exigențele de independență și imparțialitate, inclusiv față de statele care i-au propus⁴. Regimul imunității recunoscut acestora vine să-i protejeze pe judecători, în special față de statul în numele căruia au fost numiți, spre deosebire de regimul clasic de imunități al reprezentanților diplomatici care nu sunt protejați și în statul acreditant (de origine).

Judecătorii sunt aleși pe o perioadă de 9 ani de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei de pe o listă de 3 candidați propusă de statul parte. Această listă trebuie să satisfacă și criteriul „gender balance”, care impune prezența a cel puțin unei femei.

Judecătorii pot fi revocați din funcție doar prin decizia celorlalți judecători luată cu 2/3 din voturi dacă au încetat să îndeplinească condițiile necesare⁵.

Curtea este condusă de un președinte care este secondat de doi vicepreședinți, fiecare din ei ales pentru un mandat de 3 ani. Actualul președinte al CEDO este judecătorul italian

¹ Dicționar, p. 173.

² Art. 21 par. 1 din Convenție.

³ Art. 21 par. 2 din Convenție.

⁴ Art. 21 par. 3 din Convenție.

⁵ Art. 23 par. 4 din Convenție.

Rezultatul panou și călătorie

Guido Raimondi, iar cei doi vicepreședinți sunt Angelika Nussberger, aleasă din partea Germaniei, și Linos Alexandre Sicilianos, judecătorul ales din partea Greciei.

Cei 47 de judecători se întrunesc în Adunarea Plenară a Curții pentru alegerea președintelui Curții, a vicepreședinților, a președinților de Cameră, a grefierului Curții și a adjuncțului acestuia și pentru adoptarea Regulamentului Curții sau pentru constituirea de Camere pentru o perioadă determinată¹.

Curtea este sprijinită în activitatea sa de Grefă, ai cărei reprezentanți trebuie să fie independenți și imparțiali².

Pentru examinarea cauzelor, Curtea judecă în următoarele formațiuni (complete) de judecată³:

- Judecătorul unic;
- Comitetele de 3 judecători;
- Camerele de 7 judecători;
- Marea Cameră, formată din 17 judecători.

Curtea este împărțită în 5 secții, formațiunile de judecată fiind organizate în cadrul acestora. Judecătorul ales din partea unui stat este membru de drept al Camerei și al Marii Camere când statul său este parte în cauză⁴. Cauzele României sunt analizate în cadrul celei de-a patra secții, de unde face parte și judecătorul numit din partea României.

2.2. Procedura în fața Curții

Formațiunile de judecată ale Curții sunt: Judecătorul unic, Comitetul (alcătuit din 3 judecători), Camera (alcătuită din 7 judecători), Marea Cameră (alcătuită din 17 judecători).

O plângere adresată Curții, după înregistrarea pe rolul acesteia, trece printr-o etapă de filtraj ce are drept obiectiv repartizarea către formațiunea de judecată corespunzătoare.

Dacă inadmisibilitatea sa este vădită sau cererea poate fi radiată de pe rol fără o examinare suplimentară, decizia este luată de **Judecătorul unic** și este definitivă⁵, reclamantul fiind informat de acest lucru prin intermediul unei comunicări nemotivate. Dacă judecătorul unic nu declară cererea inadmisibilă, o va trimite unui Comitet sau unei Camere pentru o examinare suplimentară⁶.

Comitetul poate declara cererea inadmisibilă sau să o radieze de pe rol dacă nu mai este necesară o examinare suplimentară⁷ sau în cazul unei jurisprudențe anterioare constante a Curții referitoare la problema supusă analizei („jurisprudență bine stabilită”) o poate declara admisibilă și chiar poate pronunța o hotărâre pe fond⁸. Judecătorul ales în numele unui stat nu participă obligatoriu la judecata acestor cauze, însă poate fi invitat să participe în orice fază a procedurii⁹.

¹ Art. 25 din Convenție.

² Art. 24 din Convenție.

³ Art. 26 par. 1 din Convenție.

⁴ Art. 26 par. 4 din Convenție.

⁵ Art. 27 din Convenție.

⁶ Art. 27 par. 3 din Convenție.

⁷ Art. 28 par. 1 lit. a) din Convenție.

⁸ Art. 28 alin. (1) lit. b) din Convenție.

⁹ Art. 28 par. 3 din Convenție.

Respectiv Dacă plângerea nu este vădit inadmisibilă și nu sunt necesare examinări suplimentare cu privire la admisibilitate și fond, plângerea este comunicată Guvernului părât, care este invitat o dată cu reclamantul să depună observații. Acesta este practic momentul de debut al procedurii contencioase și momentul în care Guvernul află de existența unei plângerii pe rolul Curții. Trebuie precizat că Guvernul nu are cunoștință de marea majoritate a plângerilor inadmisibile, cu excepția celor publicate de Curte. Până la momentul comunicării plângerii, practic acesta nu este parte în procedură, Curtea desfășurând o procedură exclusiv cu reclamantul. Este posibil însă ca până la comunicarea plângerii către Guvern, acesta să ia cunoștință de existența plângerii, fie printr-o solicitare de informații suplimentare, fie printr-o solicitare de măsuri provizorii.

După formularea obiecțiunilor asupra admisibilității și fondului, urmează formularea observațiilor în baza art. 41 din Convenție prin cererea reclamantului de satisfacție echitabilă.

După formularea observațiilor de către părți, Comitetul se pronunță printr-o decizie sau hotărâre definitivă¹. De asemenea, decizia de admisibilitate se poate da separat de decizia asupra fondului.

Comitetul poate să se desesizeze în favoarea Camerei dacă cererea respectivă nu face obiectul unei jurisprudențe constante (bine stabilite).

Procedura în fața Camerei cuprinde, de asemenea, faza observațiilor scrise depuse de părți asupra admisibilității, fondului și satisfacției echitabile.

În fața Camerei se poate desfășura și o fază orală la solicitarea motivată a părților sau în urma unei decizii din oficiu. Faza orală este rar organizată de către Curte și, de regulă, în situații exceptionale în care sunt aspecte foarte importante ce trebuie puse în dezbatere în fața publicului sau când sunt analizate alte aspecte de noutate sau de interes major.

Hotărârea Camerei poate fi atacată în fața Marii Camere în termen de 3 luni de la pronunțare, printr-o cerere de retrimitere formulată în condițiile art. 43 din Convenție. Cererile de retrimitere sunt analizate de un Comitet de filtraj, alcătuit din 5 judecători.

Solicitările de retrimitere la Marea Cameră sunt rareori admise de Comitetul de filtraj, ele fiind limitate la plângerile ce ridică probleme grave de interpretare sau aplicare a Convenției sau a Protoocoalelor sale sau alte probleme grave cu caracter general². Pe tot parcursul procedurii părțile pot soluționa cauza prin încheierea unei înțelegeri amiabile ce trebuie validată de Curte printr-o decizie³. Dacă reclamantul refuză încheierea unei înțelegeri amiabile, Guvernul părât poate formula o declarație unilaterală prin care recunoaște încălcarea invocată de reclamant și se angajează să ofere o reparație adecvată fie pecuniară, fie să-și îndeplinească o serie de obligații cu caracter general sau individual. Curtea se pronunță asupra acestei declarații și, dacă o admite, radiază cauza de pe rol. Marea Cameră este învestită dacă o cerere de retrimitere trece de filtrul Colegiului de 5 judecători care-și exercită atribuțiile în baza art. 43 par. 2 din Convenție sau dacă o Cameră se desesizează în favoarea sa în baza art. 30. În fața Marii Camere se desfășoară obligatoriu atât faza scrisă, cât și faza orală.

¹ Art. 28 par. 2 din Convenție.

² Art. 43 par. 2 din Convenție.

³ Art. 39 din Convenție.